

COLUMN

Dr. A.L.Th. de Bruijne is hoogleraar Ethiek en Spiritualiteit aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Kampen. Hij schrijft op deze plaats maandelijks een column.

AD DE BRUIJNE nd.nl/columns

RELATIE ALS KEUZEMENU

Wie geen spruitjes lust, neemt gewoon doperwtjes of boerenkool.

Ja, soms bevat de vaderlandse pers belangwekkende uitspraken. Deze voltreffer trof ik aan bij mijn periodieke scan van - schrik niet - De Telegraaf. Al langer houd ik via het internet bij wat kwaliteitskranten - u weet wel, NRC enzo - hun lezers voorschotelen. Dat geeft een wereldvreemde theoloog uit Kampen (ha, ik ben u net voor!) toch enige voeling met hedendaagse trends. Maar ergens tussen het tijdperk Verdonk en de Wilders-era bedacht ik dat dit eigenlijk rijkelijk elitair is. Peil je de stemming onder het volk niet trefzekerder via De Telegraaf? Sindsdien klik ik mijzelf ook met enige regelmaat door de krant die je vroeger tijdens je vakantie informeerde over de Tour, het weer in Nederland en erotische uitgaansgelegenheden. Vooral de lezersreacties op de website eechoën de borrelende ingewanden van onze cultuur en braken de stem van het volk uit. Af en toe stuit ik bovendien op artikelen die mij 'triggeren'. In één ervan stond deze onliner van de psycholoog Jeffrey Wijnberg: wie geen spruitjes lust, neemt gewoon doperwtjes of boerenkool.

Het is een diepe gedachte (dat zult u zo merken), die echter haaks staat op de opvoeding die ik zelf ooit ontving en al evenzeer op de vorming waarmee wij ons eigen kroost lastig vallen. Niet dat je nooit eens iets echt niet mag lusten, maar in beginsel ga je voor zo'n afwerende impuls in jezelf niet automatisch op zijn. Het vormt je om ergetigen te gaan. Spruitjes eten kun je leren. Wijnberg ziet dat anders. Eten wat de pot schaft is niet meer van deze tijd. Zet meer gerechten tegelijk op tafel, zodat iedereen kan kiezen wat hij lekker vindt. Samen eten gaat dan niet ten koste van ieders individuele voorkeuren. Dat principe past hij in zijn bijdrage toe op menselijke relaties. Terwijl orthodoxe christenen nog puzzelen op mogelijke mildheid tegenover duurzaam samenwonen, wenken in de omringende cultuur al lang nieuwe relatievormen waarin je zelfs lief en leed niet meer deelt. Relaties worden keuzemenu's, waarbij je selecteert wat je lekker vindt en de rest laat staan. Soms, bijvoorbeeld in nieuwe relaties na een echtscheiding, kun je beter apart blijven wonen en vanuit je individualiteit sommige dingen samen doen: wel praten

en vrijen, maar niet uitgaan en kinderen opvoeden. Tegelijk verandert deze trend ook de structuur van 'gewone' huwelijken of samenwoningvormen. Ook daarbinnen houden beide partners hun eigen leven, dat ze niet volledig met de ander delen. Ze laten elkaar vrij en doen alleen samen wat de kwaliteit van ieders eigen bestaan verhoogt. Verstandig, vindt Wijnberg, weg met dat ouderwetse idee van een relatie als leerschool, waarin je jezelf schikt naar de ander en zo opofferingsgezindheid ontwikkelt. Laat dat nu precies deel uitmaken van de christelijke kijk op relaties! Wijnbergs stukje illustreert het afscheid van de christelijke traditie binnen onze cultuur. Er ontstaat een sterk geïndividualiseerd relatie-model. Ook als we samenleven, blijven we uit op zo veel mogelijk geluk en zo weinig mogelijk narigheid voor onszelf. Wordt die balans verstoord, dan varieert je het menu. In Wijnbergs woorden: wel lief delen, geen leed.

Zo'n stukje stimuleert christenen alert te blijven en eerlijk in de spiegel te kijken. Zijn we bezig met de juiste vragen? Draait het vandaag echt om die formele kwestie van burgerlijk trouwen of samenwonen? Of is de fundamentele vraag hoe je een relatie christelijk vorm geeft? Natuurlijk spiegelen christelijke relaties altijd ook trends van hun cultuur. Dat is onontkoombaar en soms zelfs positief. Zo past meer aandacht voor het individu binnen relaties tot op zekere hoogte best bij een christelijke levensvisie. De gedachte dat je in een relatie 'helemaal één' bent en 'alles met elkaar deelt' heeft romantische trekken die voor dit leven te idealistisch zijn en juist daardoor dwingend en schadelijk uitpakken. Tegelijk bestaan christelijke relaties alleen maar vanuit Christus' relatie tot ons en zullen ze deze willen weerspiegelen. Daarin gaat het uiteindelijk toch wel om een volledige levenseenheden. Je dient niet samen elk jezelf, maar verbindt je met elkaar aan een extern doel, namelijk Gods koninkrijk. Daarbij telt het belang van de ander minstens zo sterk als je eigen belang. Bovendien bestaan christelijke relaties wel degelijk bij de gratie van het offer. In de navolging van Christus worden het leerscholen om persoonlijk en samen zijn beeld te vertonen. Anders gezegd: wie geen spruitjes lust, moet zijn kruis leren dragen...

HENDRO MUNSTERMAN • theoloog, verbonden aan de Katholieke Universiteit van Lyon nd.nl/opin

SCHEURING BEDRE

... De protestantse wereld staat bekend om haar eindeloze verscheurtheid. De Rooms-Katholieke Kerk kent eenheid én verscheidenheid. Maar beide staan stevig onder druk. Theoloog Hendro Munsterman beschrijft de uitdaging waarvoor zijn kerk staat.

Het s-woord is terug van weggeweest: zelden werd de afgelopen decennia het woord 'schisma' zo regelmatig in katholieke wandelgangen gebezigd. Zo sprak onlangs de gerenommeerde, in Oxford docerende kerkhistoricus MacCulloch over een dreigende scheuring binnen de R.K. Kerk 'vanwege het Vaticaanse onvermogen om naar Europese christenen te luisteren', met name wanneer het morele en sociale vraagstukken betreft. De aartsbisschop van Wenen, kardinaal Schönborn, waarschuwde volgens een uitgelekt document de initiatiefnemers van de zogenaamde Pfarrer-Initiative eveneens voor een kerkscheuring. Deze groep Oostenrijkse priesters eist luidkeels kerkelijke hervormingen en roept medepriesters op tot dezelfde 'gehoorzaamheid' aan een aantal kerkelijke regels waartoe zij zichzelf verplicht hebben. Hun initiatief vindt inmiddels navolging in andere Europese landen. En terwijl men in het Vaticaan druk bezig is om het jongste schisma binnen de katholieke kerk met de aanhangers van mgr. Lefebvre ongedaan te maken, waarschuwen de omstrede Zwitserse katholieke theoloog Hans Küng en de Duitse katholieke Lutherkenner en Thomas van Aquino-specialist Otto Hermann Pesch paus Benedictus XVI ervoor niet zelf 'een ketter en schismaticus' te worden, indien hij deze Pries-terbroederschap Pius X de besluiten van het Tweede Vaticaanse Concilie niet verplicht voorschrijft.

uitdagingen Er ligt een heel complex van oorzaken aan deze huidige spanning binnen de katholieke kerk ten grondslag. In het oog springen natuurlijk de ingewikkelde verhouding van de kerk tot de moderniteit en post-moderniteit, de lastige ontvangst van de besluiten van het Tweede Vaticaanse Concilie, de vaak gebrekkige communicatie tussen bisschoppen en 'gewone gelovigen' - maar ook tussen het Vaticaan en de afzon-

derlijke bisdommen enz. Dit levert een complex aan uitdagingen op waarvoor de katholieke kerk zich gesteld ziet. Twee zijn er wat mij betreft van bijzonder belang. Ik wil ze graag ophangen aan de ervaringen die de grote theoloog en latere kardinaal John Henry Newman (1801-1899) beschreef nadat hij halverwege zijn leven, in 1845, tot de katholieke kerk was toetgetreden. De

advertenties

INGEZONDEN W.J. VAN LINT, ALMERE

Praktijk voor Psychosociale Therapie. Voor jong en oud die problemen ervaren in hun privéleven, school en/of werk. www.gerritschutte.nl

GO 2 USA & CANADA met JAN DOETS www.jandoets.nl Bel 072 - 575 33 33, maak een Online afspraak of e-mail: info@jandoets.nl Jan Doets America Tours Jandoets.nl

ABP Volgens Leo van Heesch hebben de achterevolgende kabinetten het ABP geplunderd (ND, 5 juli). Als voormalig voorlichter bij het pensioenfonds ben het daarmee eens. Toen de privatisering van de overheidsinstellingen op gang kwam, moesten de voorlichters van het ABP zo veel mogelijk deelnemers binnen het ABP houden. Dat gebeurde onder meer door nadrukkelijk te attenderen op de waardevastheid en de welvaartsvastheid van de ABP-pensioenen. Tijdens bijeenkomsten en in folders werd daar sterk de aandacht op gevestigd.

DS. SJOERD VAN DER VELDE • opleidingsdocent Pastorale Theologie van de Academie Theologie (Ch

KERKDIENTST HOOR

... 'Geestelijke zorg vanuit kerk neemt af in instellingen', aldus het ND op 6 juli. Die ontwikkeling moeten kerken zich aantrekken. In hoeverre zijn ze op dit punt nog betrokken?

Het artikel in de krant van vorige week vrijdag werd geplaatst naar aanleiding van het besluit van het ziekenhuis in Deventer om te stoppen met de zondagdiensten. Bij werkveldcontacten en op stagebezoeken merk ik hoe waardevol en aanvullend het werk is van geestelijke verzorgers in zorginstellingen. In die zin is de opmerking in het ND-artikel dat een ziekenhuis als doel heeft mensen beter te maken erg eenzijdig en tendentief. Alsof diensten daar niet aan zouden kunnen bijdragen. Vieringen en diensten voorzien op heel veel plaatsen juist in een blijvende behoefte. Inderdaad is bij ziekenhuizen de verblijfsduur korter, maar in veel zorginstellingen is het een waardevol onderdeel van het programma, al dan niet op zondag. Ervaringen met stages en bezoeken en met diverse afstudeerprojecten van studenten Godsdienst Pastorale Werk laten zien dat diensten, gesprekken en rituelen een wezenlijk onder-

deel zijn van het zingevingsproces in een instelling. Niet alleen voor betrokkenen en bewoners van patiënten, maar ook voor (naaste) familieleden. Ik ontkom dan ook niet aan de indruk dat organisatorische en economische

Zorg Bert van Dijken Gecertificeerd lid keurmerk (SKU): Heldere afspraken Bekwaam personeel Transparante kostenbegroting Goede organisatie van de uitvaart voor geheel Noord-Nederland 050-3011241

De nieuwe JOHANNUS Opus 250 'Ruim 40 jaar een be Fa. S. de Wit & Z 0252 - 672805 www.sdewit.nl

BILD AP / ANDREW MEDICHINI

IGT KATHOLIEKE VERSCHIEDENHEID

Een van de grote uitdagingen voor de katholieke kerk in de 21e eeuw is het opnieuw plaatsmaken voor een werkelijke dialoog- en debatcultuur. Paus Benedictus XVI zal daarin het voortouw moeten nemen.

moelijkheden die hij vanaf deze toetreding kende, verlokten hem tot de volgende uitspraak: 'Toen ik anglicaan was, had ik een triest geloof en een gelukkig leven, nu ik katholiek ben, is het omgekeerd.'

verscheidenheid

Als Engelsman wees Newman zijn medekatholieken erop dat het niet nodig

was om een Latijnse of zelfs Italiaans/Romeinse levens- of geloofswijze aan te nemen om volstrekt katholiek te zijn. Voor Newman was er binnen de katholieke kerk plaats voor verschillende uitdrukkingen van geloof: binnen elke cultuur zal het ene, gedeelde katholieke geloof zijn eigen kleur en smaak aannemen. Zelfs binnen een relatief homogene Eu-

ropese cultuur levert de aanvaarding van deze diversiteit soms problemen op. Zo gaf vorige week kardinaal Kasper aan die moeilijkheid uitdrukking, toen hij zei dat 'het niet gemakkelijk is om Duitse vragen in Rome begrijpelijk te maken'. Maar in een geglobaliseerde wereld en een werkelijk universele kerk is de uitdaging nog immens groter. Uitdrukking van de toenemende diver-

siteit kan en moet betrekking hebben op de beelden en vormen van geloofs-overdracht, in liturgische praktijken, in uitdrukkingen van volksgeloof.

Bovendien: in onze geglobaliseerde wereld zal deze diversiteit niet slechts toenemen tussen culturen, landen en continenten, maar zal ook binnen onze Europese of Nederlandse cultuur – met name dankzij de aanwezigheid van gemigreerde katholieken – die verscheidenheid merkbaar worden. Rooms-katholiek betekent niet 'katholiek zijn zoals men dat in Rome is', maar 'katholiek zijn in verbondenheid met de plaatselijke bisschop en zo met de bisschop van Rome, die dienaar van de kerkelijke eenheid in legitieme verscheidenheid is'.

diversiteit

Newman beklagde zich er in de tweede helft van de negentiende eeuw ook over dat er nauwelijks plaats was voor theologische discussie en theologische verscheidenheid. Zo kon hij soms, vooral wanneer zijn rechtgelovigheid door Engelse medekatholieken die 'roomser dan de paus' waren in twijfel werd getrokken, terugverlangen naar de kerk van de middeleeuwen, waar theologische scholen met elkaar in heftige disputen verzeild waren zonder de orthodoxie van de ander in twijfel te trekken.

In die tijd konden nieuwe theologische inzichten zich ook veelal vrijelijk ontwikkelen (en niet zelden een rustige dood sterven), zonder direct door een centraal leergezag betuigd te worden. Newman leed erg aan deze verdachtmakingen. Zijn rechtgelovigheid werd pas aan het eind van zijn leven erkend toen paus Pius IX hem tot ieders verrassing tot kardinaal creëerde, het Tweede Vaticaans Concilie een groot deel van zijn denkbeelden overnam en paus Benedictus XVI hem in 2010 zaligsprak.

uitdagingen

Een van de grote uitdagingen voor de katholieke kerk in de 21e eeuw is het opnieuw plaatsmaken voor een werkelijke dialoog- en debatcultuur. In de heersende cultuur wordt te vaak elk oprecht debat in de kiem gesmoord en kunnen nieuwe, frisse geluiden en gezichtspunten te weinig gehoord worden. Newman wist dat elke geloofsuit-

spraak historisch bepaald is, en dus aan verandering onderhevig kan, zelfs moet zijn. 'Leven is veranderen', schreef hij ooit, 'en volmaakt zijn betekent veelvuldig te zijn veranderd.' Niet het geloof verandert, maar de wijze waarop dat geloof in Jezus Christus (theologisch) uitdrukking krijgt, kan en moet veranderen om in een nieuwe tijd en cultuur gehoord, begrepen en aangegomen te kunnen worden.

leergezag

De katholieke kerk heeft inmiddels heel wat moeilijke tijden achter de rug. De huidige crisis is vast ook de laatste niet. Enerzijds mogen aan het kerkelijk leergezag vragen en zelfs nieuwe eisen worden gesteld, die zowel aan de uitdagingen van de 21e eeuw als aan de eisen van het evangelie beantwoorden. Anderzijds mag aan gelovigen, en ook aan onze diakens en priesters, vooral echter aan theologen, gevraagd worden niet slechts niet 'roomser dan de paus' te zijn, maar ook zichzelf niet 'onfeilbaarder dan de paus' te achten. Theologen hebben tot taak om het geloof telkens opnieuw te doordenken en te doorgronden, waar nodig uit te zuiveren en elders nieuwe inzichten te laten oplichten. Maar zij doen dit als dienaar van de kerk en gaan niet op de plaats van het leergezag zitten dat als eigen, unieke taak heeft de orthodoxie van het geloof, de trouw aan het ontvangen evangelie te waarborgen.

Oproepen tot ongehoorzaamheid zijn waarschijnlijk ook uitdrukking van het gevoel van velen in de kerk dat de kerkleiding de zorgen van priesters en gelovigen niet hoort of wil horen. Maar zij leiden helaas tot niets dan breuken in de gemeenschap die de kerk is. De komende viering van de vijftigste verjaardag van het Tweede Vaticaans Concilie is een uitgelezen mogelijkheid voor alle katholieken om ieders specifieke roeping en taak binnen de kerk opnieuw te overwegen, en gezamenlijk – in oecumenische verbondenheid met allen met wie wij ons nog niet in volledige kerkelijke gemeenschap bevinden, maar met wie we door het geloof in Jezus Christus en het doopsel reeds onlosmakelijk verbonden zijn – te werken aan de verkondiging van het evangelie in de 21e eeuw, die wij als gave en opgave ontvangen hebben. <

ristelijke Hogeschool Ede) nd.nl/opinie BIED NOVUM / TON BORSBOOM

advertentie

T BIJ ZORGINSTELLING

Voor patiënten en hun familieleden zijn contacten vanuit kerk en gemeente heel waardevol.

motieven een rol spelen bij het schrappen van diensten en anders organiseren. Hoe eerlijk zijn we hierover? De constatering dat geestelijke verzorging vanuit de kerken afneemt, legt ook een ander pijnlijk punt bloot. In hoe-

verre zijn predikanten of pastoraatverantwoordelijken, plaatselijke kerken zelf nog actief betrokken bij het pastoraat in de richting van gemeentelieden in instellingen? Hebben we met het aanstellen van kerkgezonden geeste-

lijke verzorgers in zorginstellingen dit niet uit handen gegeven en maar losgelaten?

Het is opvallend hoe vaak je hoort, ook in kerkelijke zorginstellingen: 'We zien nooit een eigen predikant of pastoraal verantwoordelijke.' Juist ook voor familieleden is dit contact vanuit kerk en gemeente heel waardevol.

spiritualiteit

Ik herken en onderstreef de observatie van Christien den Draak dat het niet kerkelijk gezonden zijn niet betekent dat algemene geestelijke verzorgers in zorginstellingen niet gelovig zijn. Als GPW-opleiding hebben wij al jarenlang ervaring met mensen die opgeleid en benoemd worden als pastoraal werker of geestelijke verzorgers in zorginstellingen (m/v) zonder ambtelijke zending.

De ervaring leert daarbij dat, naast beroepsvaardigheden, het eigen spirituele referentiekader (persoon, achtergrond, kerkelijke betrokkenheid) zeker ook een rol speelt bij de benoeming. Het is belangrijk om bovenstaande goed te onderzoeken en mogelijk het beleid van kerken en instellingen hierop aan te passen. <

U ziet obstakels Wij zien mogelijkheden

Blinde en slechtziende mensen kunnen heel veel, ondanks hun beperking. Spelen. Leren. Werken. Daartoe financiert de Vereniging Bartiméus Sonneheerd diverse projecten. Help mee, geef op rekeningnummer 400 40 40.

Kijk ook op steunbartimeus.nl.

bartiméus sonneheerd
VERENIGING
oog voor blinden
en slechtzienden

Postbus 999 3700 AZ Zeist Tel. (030) 693 50 50
www.steunbartimeus.nl

